

Pravnik

2007

Razgovori

Ministrica pravosuđa Republike Hrvatske: Ana Lovrin

Od 2006. godine obnašate dužnost ministrice pravosuđa. Koje kvalitete smatrate presudnima za obavljanje te funkcije?

Prije svega rekla bih da je za obnašanje ove dužnosti i svake čelne dužnosti važno poznavati materiju koja je predmet onoga što čovjek radi. Naravno da je važna dosljednost i upornost u provođenju ciljeva koji su zacrtani. Rekla bih i da je za sve vodeće i odgovorne dužnosti vrlo važna sposobnost donošenja odluka koje u tom trenutku nisu popularne i dobro prihvaćene, ali ako znate da je njihov konačan cilj dobar i na dobrobit zajednice, društva i države, onda morate imati sposobnost to «otrpjeti». Mislim da je to jedna od glavnih kvaliteta koje bi čelni ljudi trebali imati.

Konstruiraju li se takve osobine u čovjeku od samih početaka studija ili one nastaju kao rezultat silnih promjena koje ga dotaknu i naposljetku posla koji zahtijeva zadovoljavanje određenih vrijednosti?

Čovjek se izgrađuje ne u jednom dijelu u pitanju je prirodna narav. Radi se o osobinama koje se uvijek pokazuju u dosljednom provođenju postavljenih ciljeva počevši od upisa na fakultet, kada imate jasan cilj, sebe disciplinirate i to odradite.

U tijeku je pripremanje izmjena u školstvu, kako komentirate tendencije ovlaštenih svojevršnom povećanju opterećenja studenata koji bi trebali plaćati školarinu iz stipendije koja im je osigurana od države. Nije li to zapravo neizravan način ukidanja stipendija, odnosno stvaranja situacije u kojoj će studenti primati iznos države koji će potom isplatiti istoj?

Sveučilište je autonomno i kao takvo donosi autonomne odluke. Što se tiče resornog Ministarstva i Vlade, stajalište je da se školarine ne diraju sve dok se cjelovito ne riješi pitanje studentskog standarda. Posebno naglašavam da je moje stajalište i stajalište Vlade da imamo što više studenata, a ne obrnuto; da im omogućavamo pristup visokom obrazovanju. Apsolutno je nedopustivo da se sada uvode školarine uz istodobno daljnje financiranje Sveučilišta iz državnog proračuna. Može se govoriti o sustavu u kojem bi fakulteti, Sveučilište radili na tržišnom principu, da studenti biraju Sveučilište koje im više odgovara, da zaista plaćaju školarinu ali da pritom ne dobivaju novac od Sveučilišta iz državnog proračuna, da se kandidiraju kroz državne stipendije koje moraju biti uvećane za iznos školarine. Dakle, radilo bi se o privlačenju studenata kvalitetom koje im Sveučilište nudi.

Hrvatska se ubraja među europske države s najvećim brojem sudaca, sudova, administrativnog osoblja u sudovima, sudskim zaostalcima dok je hrvatsko pravosuđe skupo i neučinkovito. Koje se strukturne promjene predviđaju?

Hrvatsko pravosuđe uistinu jest sporo i neučinkovito u odnosu na ono kako bi zaista trebalo biti, na zadovoljstvo i povjerenje hrvatskih građana. Mi naravno kroz reformu

pravosuđa imamo niz mjera i akcijskih planova koje provodimo da bismo dosegli europske standarde. Ono što želim reći jest da nije bremenito ovim problemima samo hrvatsko pravosuđe nego i pravosuđa u svijetu i u zemljama članicama EU gdje se i sada recentno provode reforme pravosuđa. Ulazak u EU tek je jedan od dodatnih pokretača za reformom. Naravno da vi često čujete da je Hrvatska zemlja sa prevelikim brojem sudova, sudaca, službenika itd. i najvišim, velikim brojem sudskih predmeta. Inkorporiranjem u čisti pravosudni sustav mi smo 2002. dobili niz bagatelnih predmeta koji se danas na sudu rješavaju praktički kao kazneni predmeti za teška ubojstva. Osim toge, sudove opterećuje i neracionalno organizirana sudačka mreža; naslijedili smo jedan austrijski sustav sa vrlo širokom mrežom sudova i malim brojem sudaca što se pokazalo neučinkovitim.

Vlada je donijela odluku o racionalizaciji mreže sudova, u saborskoj proceduri izmjena je Zakona o sjedištima područja sudovima gdje smo spojili po 10 prekršajnih i 10 općinskih sudova, evaluirati ćemo rezultate do kraja godine da bismo slijedeće godine krenuli u racionalizaciju mreže. To su sve dugotrajni procesi koji u drugim državama, članicama EU traju i po dvadeset godina; mi to želimo učiniti što brže koristeći praksu država s najboljim iskustvom. Osim racionalizacije bitno je i permanentno obrazovanje sudaca, sudskih savjetnika i vještbenika.

Što je s rješavanjem bagatelnih prekršaja i prijedlogom projekta jedinice o prekršajnim sudovima?

Činjenica je da 50% slučajeva na Visokom prekršajnom sudu bude obustavljeno zbog zastare, a od ovih drugih 50% riješenih samo ih se pola izvrši. Svjesni ovakvog stanja u saborsku je proceduru otišao prijedlog novog Zakona o prekršajima po kojem će se za bagatelne prekršaje (u vrijednosti do 1000kn za fizičke osobe i do 10000kn za pravne osobe) izdavati obvezni prekršajni nalog pomoću kojega će se ti slučajevi rješavati na prvostupanjskom sudu. Takva će akcija uvelike pridonijeti rasterećenju, kao i inicijativa o pojednostavljenju prekršajnog postupka, strožoj kontroli nazočnosti i produženih rokova zastare u izvršenju i progonu.

Još je jedan faktor koji uvelike odmaže reformi pravosuđa, a to je korupcija. Ukratko, koje su najbolji načini i metode u borbi protiv korupcije te kakvo je stanje Hrvatske?

Po indeksu Transparency Internationala koji govori o percepciji korupcije Hrvatska vrlo loše stoji, a tako i hrvatsko pravosuđe. Bitno je naglasiti da se tu upravo radi o percepciji građana te da i u Europi tek 1 na 10 građana može navesti konkretan primjer korupcije. Po anketi koju su proveli agencija Puls i Vrhovni sud među sudionicima u raznim sudskim procesima ocjene (u rasponu 1-5) su iznimno dobre. Ocjena za rad sudaca i postupanje na sudu ocjena je 3,5, a za postupke oko zemljišnih knjiga ocjena je preko 4. Za borbu protiv korupcije je bitno pojačati komunikaciju između državnih tijela i građana, pojačati edukaciju na svim stupnjevima, također, u planu su izmjene Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku. Bitno je materijalno a i kadrovski osnažiti USKOK, primjenjivati antikoruptivna pomagala (npr. ICMS-jedinstveno upravljanje sudskim spisom) te maksimizirati transparentnost. Jedna od novina je i nasumično odabiranje sudaca koje se u nas već primjenjuje kao pilot-studija.

Hoće li naše pravosuđe biti usklađeno s pravosuđem EU do ili nakon ulaska Hrvatske u EU i u kojoj mjeri?

Hoće, mora, to je jedan od uvjeta pristupa u EU, u svibnju očekujemo raspravu o izvješću o screeningu. Naravno da posao još nije gotov, ali ono što je za njega potrebno mi imamo, to su: kapacitet, volja i sposobnost.

Koliko će nam trebati vremena da broj neriješenih sudskih sporova dovedemo na razinu zemalja članica EU ili na neku nama prihvatljivu razinu?

Europski prosjek trajanja postupka je za kaznene predmete 3 godine, a za građanske 5 godina. Mi njima težimo kao uostalom i neke zemlje koje već jesu u EU. Drugi su nam problem sudski zaostatci, no u proteklih smo ih godinu dana smanjili sa oko milijun i pet stotina na milijun te očekujemo da ih za dvije do tri godine više neće ni biti. Ipak, svjesni smo da smo sada riješili uvjetno rečeno lakše predmete (zemljišne knjige i ovršne predmete), a sada stvaramo akcijski plan kako bismo skratili rok trajanja parnica i onemogućili odlazak kaznenog predmeta u zastaru.

Da li ste i koliko zadovoljni stupnjem nemiješanja politike u pravosuđe?

Apsolutno držim da je naše pravosuđe potpuno neovisno od politike, po zakonodavnom okviru i uređenjem u ustavnoj odredbi. Tako zapravo niti imate utjecaja niti mogućnosti utjecaja politike na pravosuđe. Druga krajnost koja se javlja jest da pojedini suci svoju neovisnost ponekad preširoko tumače pri čemu negativno reaguju na upite oko njihovog rada, plaća ili sl..

Što je s prijedlogom da svi državni dužnosnici prilože imovinske kartice prije stupanja na dužnost?

Postoji Zakon o sukobu interesa po kojem svi državni dužnosnici moraju po stupanju na dužnost priložiti svoje imovinske kartice što je sad prošireno i na sve suce, državne odvjetnike; na dužnosnike lokalne samouprave prije nekoliko godina. Tek se takvim umrežavanjem može postići transparentnost i uočiti nelegalno stjecanje prihoda mimo primljene plaće.

Da li i koliko Zakon o financiranju političkih stranaka omogućava javnu kontrolu nad financiranjem istih?

Ono što je bitno jest da su po prvi puta zabranjene anonimne donacije, osim toga limitiran je iznos koji se može donirati. Sve što stranka primi mora se znati od koga je dobila; jednako tako svaki rashod stranka mora imati evidentiran, bilo koje druge usluge moraju se evidentirati kao donacije. Naravno, stranke su dužne podnositi izvješće o prihodima i rashodima; apsolutna je kontrola zagarantirana i utvrđene su rigorozne sankcije, veliki novčani iznosi koje stranke moraju podnositi koji su višestruko veći od zatajenog primljenog iznosa dok su Ministarstvo financija i Državna revizija nadzornog su karaktera.

Državna revizorica Šima Krasić svake godine u izvješću navodi nezakonitosti u korištenju novca iz državnog proračuna. Kako i koliko Vi možete pridonijeti poboljšanju situacije i ispravljanju tih nepravilnosti?

Prije svega, valja napomenuti da je državna revizija jedna izuzetno korisna institucija koja pomaže korisnicima proračuna da sredstva koriste pravilno. Tijekom godina je očit kontinuiran napredak po pitanju poslovanja državnih tijela. Također treba naglasiti distinkciju između nezakonitosti koje su kažnjive i onih koje nisu kažnjive i upravo te nekažnjive nezakonitosti zbunjuju građane, a ne bi trebale jer zapravo nikome ne škode (npr. knjigovodstvena nepravilnost, krivo unašanje u konto), a uz to se i isprave do sljedeće revizije.

Koje je Vaše mišljenje kao ministrice pravosuđa o oslobađajućoj presudi Međunarodnog suda za genocid Srbije nad BiH i kakva su Vaša predviđanja za tužbu Hrvatske protiv Srbije za genocid?

Moje je mišljenje kao i mišljenje većine ljudi konsternirajuće. Naime genocid u Srebrenici je dokazan, utvrđeno je da su ga počinili Srbi uz pomoć jugoslavenske vojske, ali da nije točno utvrđena odgovornost Srbije kao države. Ipak, u vidu recentnih spoznaja o nagodbi tužiteljstva i Srbije potrebna je jedna ozbiljna rasprava pred UN-om o cijeloj situaciji koja uvelike narušava vjerodostojnost presude. Hrvatska se tu pokazala kao vrlo odgovorna i civilizirana država, a naravno da će i ova novonastala situacija stvoriti nove perspektive na naš slučaj.

S jedne strane suočeni smo sa situacijom u kojoj hrvatski branitelji koji su u vrijeme rata bili maloljetni, iako imaju zdravstvenih i drugih problema, nisu u stanju dobiti odgovarajuću podršku Republike Hrvatske. S druge strane javnosti je poznat pojam ratnog profiterstva. Što mislite o prijedlogu ustavnog zakona na temelju kojeg bi se moglo kazniti ratno profiterstvo? Mnogi mu prebacuju retroaktivnost, na koji biste način Vi doskočili tom problemu?

Naravno da bih ratno profiterstvo kaznila, da bih oštro reagirala na ljude koji su sebi stjecali koristi u vrijeme dok su drugi branili državu i koji su im omogućili da žive u slobodnoj Hrvatskoj. Ovo pitanje jest kompleksno, pravno teoretski je dosta intrigantno, pravni stručnjaci se oko njega spore kad se postavlja pitanje produženja rokova zastare jer je prvo i temeljno pitanje pravne teorije je li zastara materijalnopравни ili procesnopравни institut, ovisno o tome postavlja se pitanje da li se ona može primjenjivati «retrogradno». Zbog određene pravne sigurnosti zastara je predviđena za najteže oblike kaznenih djela. Samim produženjem zastare indirektno se priznaje neučinkovitost sustava, ipak svakako ću biti za svaki zakon koji će omogućiti da se sve lopove privede pravdi i kazni.

Aktualan je Prijedlog zakona o tajnosti podataka koji, iako ustavan, nedemokratske je prirode s obzirom na činjenicu da ne postoji jasan kriterij klasifikacije podataka tajnim, kao niti tijelo koje bi to nadziralo. Mišljenja smo da bi takav zakon onemogućio "curenje" nekih afera koje ipak građanima daju potpuniju sliku o stanju u državi, kakvo je Vaše mišljenje po tom pitanju?

Ovaj zakon regulira zaštitu tajnosti dokumenata u tijelima jedinica lokalne samouprave, poduzeća trgovačkih društava s javnim ovlastima i onima koji u svom poslu dolaze u doticaj s takvim podacima. Tu je i odnos sa Zakonom o pravu na pristup informacijama koji predviđa mogućnost definiranja tajnim određene podatke posebnim zakonom, Zakonom o tajnosti podacima. Rasprava je u tijeku i konačan prijedlog ide u drugo čitanje u saborsku proceduru.

Nadzor nad određivanjem tajnosti akata u čemu su ovlašteni njihovi donositelji, dan je Uredu za nacionalnu sigurnost. Ovim Zakonom kao tajnim ne može se proglasiti podatak povezan sa kaznenim djelom ili prekoračenjem ovlasti.

Kako komentirate mogućnost da se konkretni dokument proglašeni tajnim, dakle nedostupnim javnosti, ukoliko se samo jedan dio ocijeni kao tajnim. Gdje bi se u takvoj situaciji mogla naći veza sa transparentnošću?

Potrebno je uspostaviti ravnotežu između prava javnosti da zna i s druge zaštite državnih interesa u smislu da bi to državno tijelo moglo obavljati svoje dužnosti jer kvalitetno obavljanje posla državnih tijela ide na korist građanima.

Uzimajući u obzir već dvogodišnju suradnju Hrvatske s Britanskim veleposlanstvom u pogledu uspostavljanja alternativnog načina rješavanja sudskih sporova (mirenja), u kojem smjeru se odvijaju te promjene? Koje bi još promjene mogli provesti po uzoru na Veliku Britaniju?

Dva su programa koja trenutno provodimo po uzoru na Veliku Britaniju, program zaštite svjedoka i program postupka mirenja. Realizacija potonjeg je već pri kraju, on se provo-

dio na Trgovačkom sudu u Zagrebu i još 8 sudova u Hrvatskoj te su rezultati izvrsni. U pola slučajeva postupak je uspješno okončan, a među strankama i odvjetnicima vlada iznimno zadovoljstvo ishodima te su voljne preporučiti takav princip i ostalima. Za razliku od standardnih postupaka mirenje je kraće i učinkovitije te stranke ne okončavaju proces kao suprotstavljene. Ta je činjenica iznimno bitna za sferu gospodarstva u kojoj je suradnja vrlo poželjna. Još jedan program, koji se trenutno nalazi na ekspertnoj razini, je onaj o oduzimanju nezakonito stečene imovine. Tu zamjećujemo iznimnu progresivnost britanskog pravosuđa, naime ono poseže za imovinom već na temelju sumnje u zakonitost njezina stjecanja te se u većini slučajeva ispostavi da su bili u pravu. Iako se možda takva metoda čini neustavnom ona je u interesu društva, ona je pravična. Želim također napomenuti da je naša suradnja obostrana te da će i njihova strana koristiti naša iskustva u informatizaciji sudova i već spomenutom ICMS-u.

